

66 müň Narin

Category: Kitapcy, Publisistika, Sözler

написано kitapcy | 26 января, 2025

66 müň Narin 66 MÜÑ NARIN

• Hasaplaşmaly sistema

Sekiz ýaşlyja Narin Güran jaýlandy.

Soňky ýyllarda jynsy zorlamalara esaslanýan kämillik ýaşyna ýetmediklere garşy edilýän jenaýatlaryň sany mazaly artdy.

Diňe geçen işi suds geçilenleriň sany 66 müň 138-e ýetdi.

Şeýle gynandyryjy ýagdaýyň bardygyna garamazdan, ýurtda jemgyýetçilik taýdan kämillik ýaşyna ýetmedikler boýunça çolpymyza iler ýaly geçirilen ylmy-barlag işi ýok. Bu ýurtda öňňin 20 million okuwçy täze okuw ýylyna başlady.

Şu günüň çagalarynyň ýüzbe-ýüz bolýan meseleleri we başdan geçirýän öwrülişiklerine nämüçin üns berilmeyär?

Üns berilmeyändigi üçinem çaganyň şahsy aýratynlygy ýok we şol sebäpdenem Narin Güran ýalylyň gurjajygy bilen däl-de, gelinlik fatasy bilen jaýlanmagy adaty zat ýaly kabul edilýär! Kelleler hemişe garjaşyk...

Çagalyk sa:p biologiki kategoriýa däl, şol bir wagtyň özünde jemgyýetçilik we syýasy janlandyrma...

Heýhat! Häkimiýet çagany ideal-medeni taýdan kemala gelmegi üçin Kuran kurslaryny, Ymamhatyp mekdeplerini artdyrsa-da, mesele çözülip gidiberenok. Gaýtam çuňlaşýar. Kuran kursuna gatnaýan Nariniň jesedi dolanan odeýaldan «Elif-Ba» («Muallim Sani») kitaby çykdy!

Çagalara hökman dini öwretmeli. Muňa gürrüň bolup bilmez. Emma munuň hemme meseleleri dep etjekdigini tama etmek ýalňyş. Çagalary sa:p dini pedagogika bilen terbiýelejek bolmagyň özi nädogry...

«Dört çaga» dogurmagy talap edeniň bilen bu iş çözenok!

Töreden Moderne
Kadın
Cinayetleri

Tennur Koyuncuoğlu

* * *

Respublikamyzyň 2024-nji ýylda-da Orta asyryň miwesi bolan

feodalizmden saplanyp bilmändigini Nariniň obasy Towşandepemysalynda görülyär...

Respublikan režim çagany häzirkizaman döwletiň geljegi hasaplady we çaga terbiýesi özbaşdak ugur hökmünde orta çykaryldy. Bu diňe mekdepler bilen çäklenmeýärdi: Ýetim çagalara esewan edýän edara, Halk öýleri, Magaryf jemgyýeti ýaly edaralar işläp başlady. Maksat mümkinçilik deňligi berilen çagalara döwrebap şahsy aýratynlyk gazandyrmakdy. Çagalar günü munuň simwoly boldy...

Wagtyň geçmegi bilen çagalaryň sosial durmuşyndaky öwrülişik häzirkizaman mekdepleri arkaly çeper edebiýatdan teatra, egin-eşiklerden oýun oýnalýan ýerlere we gurallaryna çenli giň ulgamy öz içine aldy. Respublika döwründe çagalar hak-hukuklary bolan jemgyýetçilik güýjüdi...

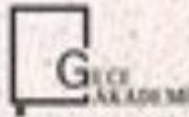
Emma... Respublikanyň ösen medeniýete ýetme maksady amala aş(yryl)mady. Syýasat saýlaw sandyklarynyň hatyrasyna şeýhlik-agalyk bilen ýaranlyk gurdy. Halkçylyk feodalizme ýeňildi.

Gyzlar başlyklaýyn, kämillik ýaşyna ýetmedikleriň şahsy aýratynlygy mundan ýetdik paýyny aldy – sebitleýin we jynsy tapawutlylyklar aşylmady.

Hemmetaraplaýyn bilim maksatnamasy towsa göterildi...

**NEOLİBERAL
ZAMANLARDA KADINA
YÖNELİK ŞİDDET**

Assiye AKA

* * *

Şu paragrafy açmaly bolýaryn:

Narinleriň öldürilmeginde «Respublikan režime ytagatkär çagalar ýetişdirilýär» diýip nägilelik bildiren FETÖ-çy liboş çepçileriň paýy uly. «Respublikanyň ilkinji ýyllarynda ideal çagalary ýetişdirmiş işinde dini gollanmalara seýrek gabat gelinýär» diýip, respublikan gymmatlyklara diýmedik sözleri galmady.

Aýratynam soňky ýyllarda feodalizm Şeýh Said mysalynda owadanlaşdyrylyp sebit halkyna göze ýakymly görkezildi, görkezilýär.

Ýagny, Narin Güranyň üstünden feodalizm hakykatyny derňemek gerek. AKP-niň Diyarbekir boýunça deputaty Galip Ensariogly (Şeýh Saidiň agtygy) jenaýat barada «Bu maşgala bilen kyrk ýyllyk dostlugym bar. Biziň käte bilmeýän, käte-de bilibem aýtmaly däl zatlarymyz bar» diýdi.

Ine, feodalizmiň düýp özeni şu!

Nariniň ýa-da öldürilen beýleki gyzjagazlaryň başyna gelenler diňe ýaşan obalary bilen baglanyşyklyny? Jenaýat medeni, syýasy, ykdysady perspektiwalary-da öz oçine alýar. Öldürilen Narinler jemgyýetçilik hakykatyna aýna tutýar. Göreňzokmy?

Kämillik ýaşyna ýetmedikleriň garşysyna bolýan jenaýatlara metbugat organlaryndaky habarlar ýa-da ekranlardaky düşündirişler bilen baha berip bolmaz. Mediýanyň jenaýat habarlaryny «şok», «eýmenç» («dehşet»), «wyždansyzlyk» diýip berme stili çuňlukdaky faktorlary orta çykaryp bilmeýär. Ýurdumyzda çagalary arkadagy, eýesi, hossary ýok. Çagalar feodalizmiň guly-gyrnagy.

Aýallara garşy edilýän jenaýatlar bilen kämillik ýaşyna ýetmedik gyzlaryň öldürilişi birmeňzeşdir. Jebir çekenleriň hemişe aýal-gyz bolmagy tötänlik däl. Munuň özi feodalizmiň sebäp-netije gatnaşygy...

Asyl hasaplaşmaly hüýt-gara sistema şu.

«SÖZCÜ» gazetini, 11.09.2024 ý.

Ekonomik, Hukuki ve Siyasal Geliřmelerin Türkiye’de Kadın Cinayetleri Meselesine Yansıması

• **Rehim-şepagatsyz sistemanyň gurbanlary**

Türkiýäniň geçen ýyl ilaty 85 million 372 müň 377 adama ýetdi.

Munuň 22 million 206 müň 34-ini çagalar düzýär...

Biziňem gol çeken BMG-niň Kämillik ýaşyna ýetmedikleriň hak-hukuklary boýunça ylalaşyga laýyklykda döwlet «çaganyň ýaşamagy we ösmegi üçin mümkin bolan ähli tagallalary etmäge borçly». (Mesele bilen baglanyşykly bolmasa-da, ýaňy doglan çaga ölümleriniň ýurdumyzda barha artýandygyny hem ýatladyp geçýin!)

Hany, bu döwlet niredede?

Beden, ruhy, sosial taraplardan kämillige ýetmedik çagajyk Narin Güran nämüçin öldürildi?

Men krimonolog däl. Emma jenaýatyň öňüniň alynmagyna we jenaýatçylyga garşy göreş barada perspektiwa orta atmagyň gözleginde. Çünki howp ýyl geçdigisaýy ulalýar...

Ýurdumyzda soňky ýyllarda feodal-gul eýeçilik düzgüniniň sosial durmuşa ýetirýän yzagalak aýratynlygy-agramy artdy. Özem:

Narin Güran ýaly çagajyklaryň öldürilmegi bilen aýal-gyzlara garşy jenaýatlaryň çykalgasy birmeňzeş – feodallyk...

Çagalyk ýyllary dünýä boýunça ýerleşen ýurduna, medeniýetine, taryhy proseslere görä tapawutlylyk görkezýär. Feodal-orta asyr gatnaşyklarynyň şindizem hökmüni ýöredýän jemgyýetlerinde çagalaryň ykbalyny (edil ejeleriniň bolşy ýaly) sosial-medeni we sosial-ykdysady gurluş kesgitleýär.

Şu manyda aýal jynsyna garşy çemeleşme çaga bolan garaýşa meňzeýär – alnyp-satylýan emläk, haryt, mal ýa-da gul!

Ilkidurmuş obşinasy döwürlerinde bolşy ýaly «haýwanlaryň» öňüne atylyp, «maýyp», «kemis» hasaplanýardy aýaldyr çaga... A häzir? Ne çaga, ne-de aýal düşünjesi bar bu hüýt-gara sistemada.

Şunuň pikirini orta atmaly: aýal-gyzlara we çagalara garşy jenaýatlar nämüçin soňky ýyllar çakdanaşa artýar? Iň esasy sebäbi – ykdysady-medeni çagşamalar...

"NASIL KORUNABİLİRDİK?"

ŞİDDETE UĞRAYAN KADINLAR VE ÇOCUKLAR

Ural Nadir

* * *

Biziň däbimizde dünýä inmeli çaganyň gyzdygyny ýa oglandygyny

bilmek üçin dürli tilsimler ulanylardy. Bularyň birem «tilkimi gurt» oýny!

Eger «tilki» diýilse doguljak çaganyň gyzdygy, «gurt» diýilse-de doguljak çaganyň oglan boljakdygy çaklanardy.

Tilki diýlende mekirlilik, hilegärlik, möjek diýlende ýigitlik, batyrlyk, gorkmazaklyk, wepalylyk öňe çykarylardy.

Diňe şu ýerdenem gyza bolan garaýşyň nähilidigini bilmek kyn däl...

Birmahal geçmişde tradision patriarhal düzgün bardy. A häzir? Çaga bolan garaýyşda üýtgän zat barmy? Ýok.

Progressiw yslam çagalara «hak-hukuk mirasyny» berýändigine garamazdan, «kötek jennetden çykypdyr» pikirindäki hurafaçy tagut sistemasy çagalara we aýal-gyzlara bolan garaýşy araplaryň jahylyýet döwrüne meňzetdi...

Hurafa jahylyýetini tankyt edenleriň «ölüm permanyny» ýazanlar Narin jenaýatlaryna ýol arçandyklaryny bilýärlermi? Bilýän däldirler. Ýalan-ýaşryklaryň üstünde gurlan sistema dowam edip dur. Gynansak-da, iň başda döwlet-häkimiýet muňa ýol berýär. Pikir edýärler, «hemme meseleleri din arkaly çözüp bilerin!». Käşgä çözüp bolsady. Emma çözüp bolmaýandygy görnüp dur-a. Hurafa dini boýunturygyna salana meňzeýär...

Yasemin KILIÇ

CİNSEL İSTİSMAR

Mağdur Kız Çocuklarının
Sosyodemografik ve Psikolojik Özellikleri

* * *

Häzirkizaman çağalyk düşünjesini ýaşadyan iki esasy gollanma

bardy: Buržuaziya we ylym-bilim... Ýagny, çagalyk 200-250 ýyllyk mesele.

Bu iki düşüňjäniň agzalyp başlan döwründe çagalara baha berlip, ene-atalar üçin aýratyn esewan edilmeli gatlag öwürüldi. Çagalar täzeden kesgittlendi, çagalar bilen çuň sosial gatnaşyklar ýola goýuldy, hak-hukuklar berildi.

Kemalist respublika şu ýoldan ýöredi.

Gelip görseňuzläň indi (yslam çagalara at dakmaga aýratyn üns berýär), «Narin» atly gyz çagajygy gorap bilmeýän musulman-feodal ýurda öwürüldik...

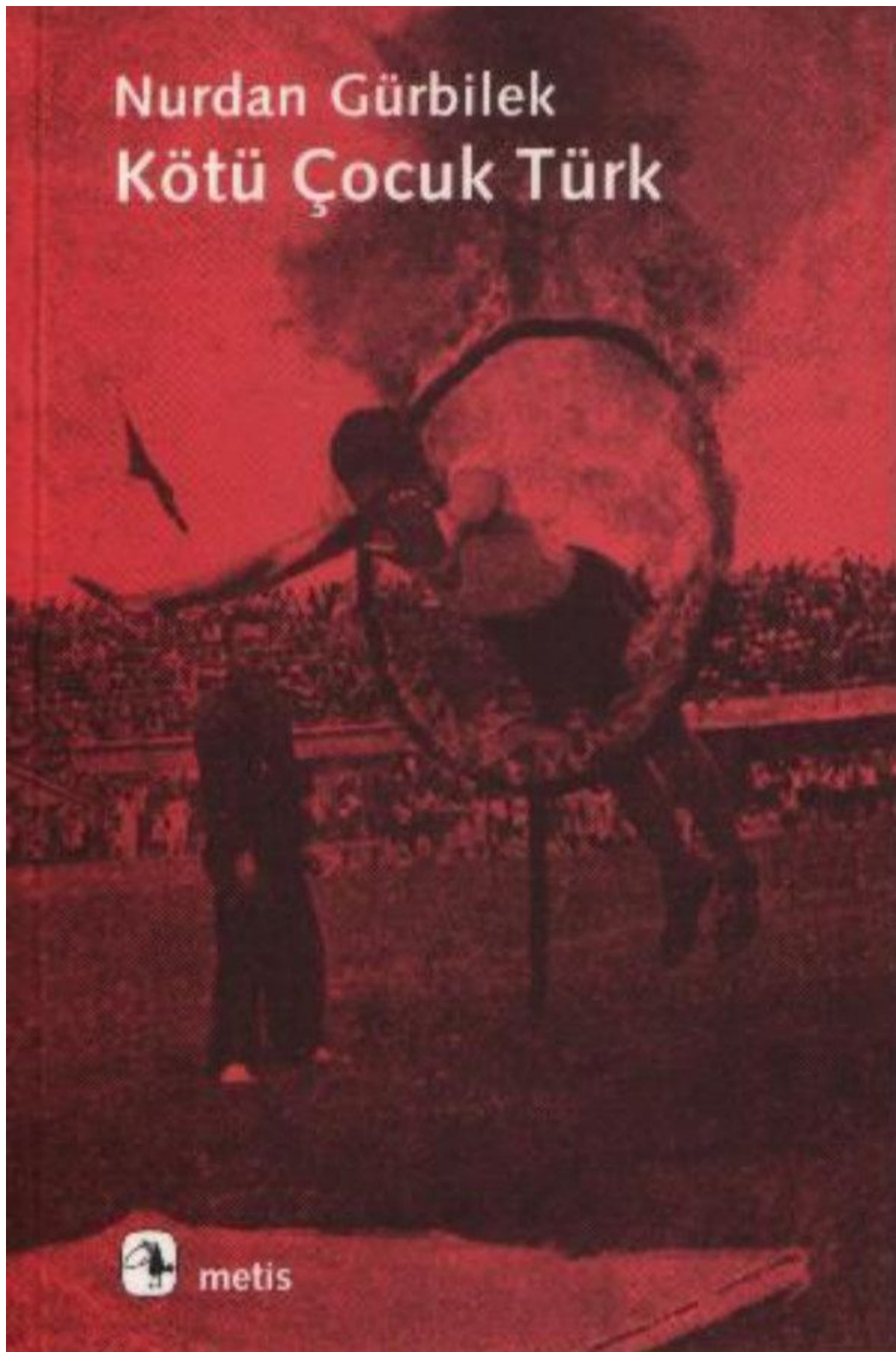
2024-nji ýyla geldik. Adamlara «çagalar» diýip ýüzlenen Atatürküň ýurdunda gelip ýeten ýerimize serediň: Narin ýaly gyzjagazlarymyz, aýallarymyz öldürilýär.

Biz bolsa her jenaýatdan soň wakanyň diňe kriminal tarapy bilen gyzyklanýarys.

Çaga ýaly arassa, päk sistema mätäçlik duýýarys.

«SÖZCÜ» gazetini, 12.09.2024 ý.

Nurdan Gürbilek
Kötü Çocuk Türk

• **Narin jenaýatynda asyl sem edilen**

Öňňin telewizory açanymda, Narin Güran jenaýaty barada

häkimiýet mediýasy bilen birlikde ähli teleýaýlymlaryň çykyş edip durandygyny gördüm.

Ýazyjy Nurdan Gürbilegiň «Erbet çaga türk» kitaby ýadyma düşdi. Kitapda ölüm getiren erbetlik, sadalyk-aň taýdan yzagalaklyk petiginde çagalyk we milli aýratynlygyň kemala gelişiniň üstünde durlup geçilýär. Ýazyjynyň käbir medeni kesgitlemeleri bilen ylalaşmasam-da, umuman alanda pikirleri meniň iki gün bári ýazýan «millet yzagalaklygy-feodalizm» bilen bire-bir utgaşýar.

Gurbilek ölüm temasynyň mediýada «kesekiniň» ýa-da «özgäniň» ölümi hökmünde köpçüligiň dykgatyna ýetirilip, ahlak, jemgyýetçilik ýa-da syýasy mazmunyndan sypyrylyp aýrylandygyny ýazýar:

«Ýa pälinden azan, terrorçy, däli, ganhor, mahlukdyr ol, ýa-da birsalymlyk affektiň, birsalymlyk gaflatyň, tebigy ýa-da şeýle betbagtçylygyň, awariýanyň ýa-da özüne ýönelen doňýürekliligiň gurbany...

Şu günüň tomaşalyk dünýäsi nämüçin diňe göz gamaşdyryjy şuglaly närseleri däl-de, şol bir wagtyň özünde ölümi, eýmençiligi, erbetligi, jenaýaty, ýürekbulanjylygy, bolgusyzlyklary tomaşalyk kylýar?»

Ine, bularyň jogabyny häkimiýet mediýasynyň üstünden bereliň:

"Adli tıptaki çağdaş yöntemlerin
yanıltıcılığı, bilimin manipülasyonları ve
toplumsal yapılar üzerine keskin gözlemlerle
dolgu, elinizden bırakamayacağınız bir suç romanı."
MICHAEL CONNELLY

CALEB CARR

Ruh Avcısı, *The Alienist*'in Yazarı

New York Times çoksatır

SURRENDER, NEW YORK

ÇÖP ÇOCUK CİNAYETLERİ

"Soluksuz okuyacağınız bir psikolojik gerilim. Tadına varmak için, kitabı teslim olun."
- The Wall Street Journal

* * *

Ölümiň, eýmençligiň, erbetligiň, jenaýatyň agalyk sürýän

mediýa mazmunynyň bolmagynyň häzirki Türkiýe boýunça alanda esasy sebäpleri bar: «12-nji sentýabr» harby döwlet agdarylyşygynyň girizen senzura şertiniň döreden syýasatyndan daşlaşmak...

Harby döwlet agdarylyşygynyň yzysüre köpçülik aragatnaşyk serişdeleri bolan syýasy habarlardan uzak durduklaryça ölüm, skandal mazmunly habarlara ýöneldi...

Gürbilek «bu döwürden («12-nji sentýabrdan») bäri ölümiň we eýmençligiň, erbetligiň we jenaýatyň tomaşalyk ahwala öwrülendigini, ölümiň köpçülikleýin habar beriş serişdelerinde ekstremistik, heläkçilikli waka, dawa-jenjel bolsa habar berilendigini» beýan etdi...

Bu ahwal häziriň häkimiýet mediýasynyň Narin Güran jenaýatyny we gaýrylary «eýmençligiň nyşany» hökmünde üstünde duruş sebäbine meňzeyärmí? Özeninde diýýänleri şu sebäbi:

– Ünsi sowmak üçin okyjylardyr diňleýjileriň haýu-höweslerine we islegibe görä jemgyýetçilik mazmunyna girmezden kriminal tomaşalyk habarlaryny bermek... (Käbir teleýaýlymlaryň habarlar gepleşikleriniň doly «adatdan daşary», «gözdençykgynç», «pajyga», «heläkçilik», «skandal», «azgyn» diýýän sud wakalaryny ekrana çykarmagy tötänlikdir öýdýärsiňizmi?) Mediýa hojaýynlarynyň syýasatyň daşyna çykma taktikasy «kürsülerini» saklamak üçin ygtybarly daýanç sütünüdir. Bu saýlawyň «saýrylaşma» ýaly jemgyýete ýetirýän täsiri kimiň piňine?

Sakgýç ýaly şol çeýnäp duruşlary: Özgejan Aslandan Pynar Gültekinе uzaýan jenaýatlar.. Gelibersin hemişе ýene birisi!

PERİHAN
MAĞDEN

HABERCİ ÇOCUK CİNAYETLERİ

* * *

Häkimiýet mediýasynyň Narin Güran jenaýatynyň üstünde duruş

formasy boýunça aýratyn ylmy-barlag işini geçirmeli.

Bu mediýa tutanýerlilik bilen şu soragy orta atanok: Bu jemgyýet nämüçin ary köýen ýaly çagalara, aýal-gyzlara topulýar? Jemgyýetçilik öwrülişigi nämüçin yza tesýär?

Munuň bilen ýüzleşmezden, nämüçin Sartr aýtmyşlaýyn reallykdan uzak «galp (milli) buýsanç» döredýärler?

Hawa, syýasy-ykdysady, medeni-jemgyýetçilik hakykatlar bilen ýüzleşesleri gelenok.

Hawa, jemgyýetiň «medeni DNK-sy» njlen, ykdysady agalyk sürüji gatnaşyklary bilen ýüzbe-ýüz bolanoklar.

Wakalary indiwiiduallaşdyrmak bähbitlerine ýaraýar, aňsadyňa seredýärler. Şeýdibem düýp sebäbiň üstüni örtýärler. Jenaýatlary adatlaşdyryp detektiwçilik oýnaýarlar...

Beýleki bir ýandan:

Sözde «hüşgär» oppizision mediýanyňam agramly bölegi «häkimiýetiň agitasiýasyna» aldanyp, «poliseýçilik» oýnaýar, çuň gazyp bilenok. Pikir çeşmeleri göýdükleşipdir, düşüňjeler körleşene meňzeýär... Iň ýamany-da jemgyýetçilik oýandyrma wezipesini ýerine ýetirip bilenok! Seretseňizläň... Habarçylygy elmydama çakdanaşa formada sud wakalarynyň üstünden agzaýarlar. Näme diýip, näme aýtjak...

Häkimiýet we oppozisiýa «12-nji sentýabryň» mirasy bolN «habarçylygy» dowam etdirýär. Jenaýatlaryň üstünden «tomaşalyk ýat» kemala getirýärler. A düýp sebäp näme? Goýsaňyzlaň, hojaýyn, goýuň-a bu zatlary, shematik tomaşagärlige dowam ediň...

Pikir edeňzokmy, diňe Narin Güranyň maşgalasy, Towşandep obasy dymanok. Ajy hakykatlary, problemalary bilen ýüzleşip bilmeýän Türkiýedir sem edilen...

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 13.09.2024 ý. Publisistika